

Hørup, Alberti og Havdrup

Politisk historie i Køgekredsen med Havdrup som udgangspunkt 1876- 1908

Af Bent Hartvig Petersen

Når man i flere sammenhænge har beskæftiget sig med historien om Ulvemosen - Havdrup Stationsby og denne bys første 50 år, er der mange gange dukket navnene op på 2 af tidens kendte politiske skikkelser : Viggo Hørup og Peter Adler Alberti. 2 politikere, der på papiret tilhørte samme parti, partiet Venstre, men som både politisk, socialt og menneskeligt stod meget langt fra hinanden.



Viggo Hørup 1841- 1902

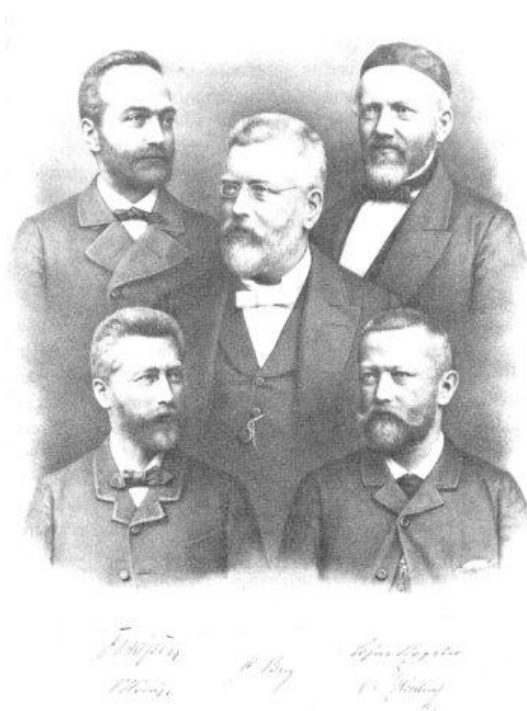


Peter Adler Alberti 1851- 1932

Vi møder først Viggo Hørup i 1876 i Havdrup, hvor partiet Venstre, der i disse år langt inde i "Provisorietiden" er i politisk kamp mod Estrups konservative godsejerstyre og ønskede at styrke folketingsgruppen med markante personligheder. Man ville gerne have den unge jurist og journalist Viggo Hørup ind i Folketinget, og da der skulle være et udfyldningsvalg i Køgekredsen i 1876, fik man arrangeret at Hørup stillede op. Det var lederne af det sjællandske Venstre, almueskomageren I. A. Hansen og juristen og bondevennen C. C. Alberti (P. A. 's fader), der indkaldte til et møde i Havdrup. 300 mennesker deltog i et stormfuldt møde, der varede 4 timer. Modkandidaten var kammerjunker V. H. B. Neergaard fra Svendstrup, der repræsenterede det regerende godsejerparti, Højre. Flere af de nys tilkomne socialdemokrater bl. a. Paul Geleff deltog i mødet og anbefalede Hørups kandidatur, og mødet endte med et stort flertal for at opstille Viggo Hørup.

Det blev en hektisk valgkamp, som vakte opmærksomhed landet over og den unge kammerjunker Neergaard kørte efterhånden træt, og han udeblev helt fra et møde på Korporalskroen i Karlstrup. Gamle højrefolk støttede hans valgkamp, medens Hørup fik støtte af fremtrædende venstrefolk som Bojsen og Holstein-Ledreborg.

På valgdagen 10. marts 1876 på Køge torv vandt Hørup med 750 stemmer mod Neergaards 543, og Hørup var nu valgt til Folketinget som repræsentant for Køgekredsen, der omfattede Køge by og 22 landsogne mod nord op til Torslunde-Ishøj. Valget viste, at Hørup havde sine vælgere i landsognene, medens Køge by stemte konservativt. Hørup blev hurtigt en af Det Forenede Venstres ledere og blev kendt i Rigsdagen som en arg modstander af Estrups godsejerstyre. Han var med til at grundlægge den radikale avis "Politiken" i 1884 og var en af avisens redaktører.



Tidens kendte billede af Venstres 5 ledere fra tiden omkring 1880, hvor partiet endnu optrådte som et samlet parti. I midten høvdingen Christen Berg, og øverst de 2 senere forligstilhængere Frede Bojsen og Sofus Høgsbro. Hørup ses nederst til venstre.

Hørup fik efterhånden markeret sig med et socialt program som "småfolks" ven og fortaler for helt nødvendige sociale reformer.

Man kan gætte på, at dette billede har hængt i mange småkårs hjem på Havdrup Ulvemose.

For at støtte arbejdet i Køgekredsen grundlagde Hørup så avisen Østsjællands Folkeblad med Søren Svarre som redaktør.

I de kommende år befæstigede Hørup sin position i kredsen, og da en moderat fløj af Venstre omkring Frede Bojsen o. 1890 begyndte at tale om forlig med Estrup og Højre, opstod der splittelse i Venstre, hvor bl.a. Hørup var en erklæret forligsmodstander.

I 1892 blev brikkerne så stillet op til et politisk drama i Køgekredsen - atter en gang med udgangspunkt i Havdrup stationsby. Peter Adler Alberti kom ind på scenen.

I København havde den moderate fløj af Venstre fået øje på en ung højesteretssagfører Peter Adler Alberti, der var søn af den på Sjælland respekterede venstremand C. C. Alberti. Højrefolkene vejrede morgenluft og gik sammen med de moderate venstrefolk for at få væltet Hørup i Køgekredsen. Alberti, der allerede havde fået et blakket ry for sine finansoperationer, gjorde sig store anstrengelser for at markere sig i kredsen, og endnu engang startede en politisk kamp på et møde i Havdrup, hvor en kreds af Hørup-modstandere opstillede Alberti den 28. januar 1892. Dette blev af mange opfattet som et komplot mod Hørup, og hans tilhængere indkalder ligeledes til et møde i Havdrup den 22. febr. 1892. Der var kun indbudt 100 tilhørere, men der kommer 300 fra Havdrup og omegn til mødet, der resulterer i en enstemmig resolution til støtte for Hørup. Ordstyrer var amtsrådsmedlem og gårdejer Jens Larsen, Jersie.

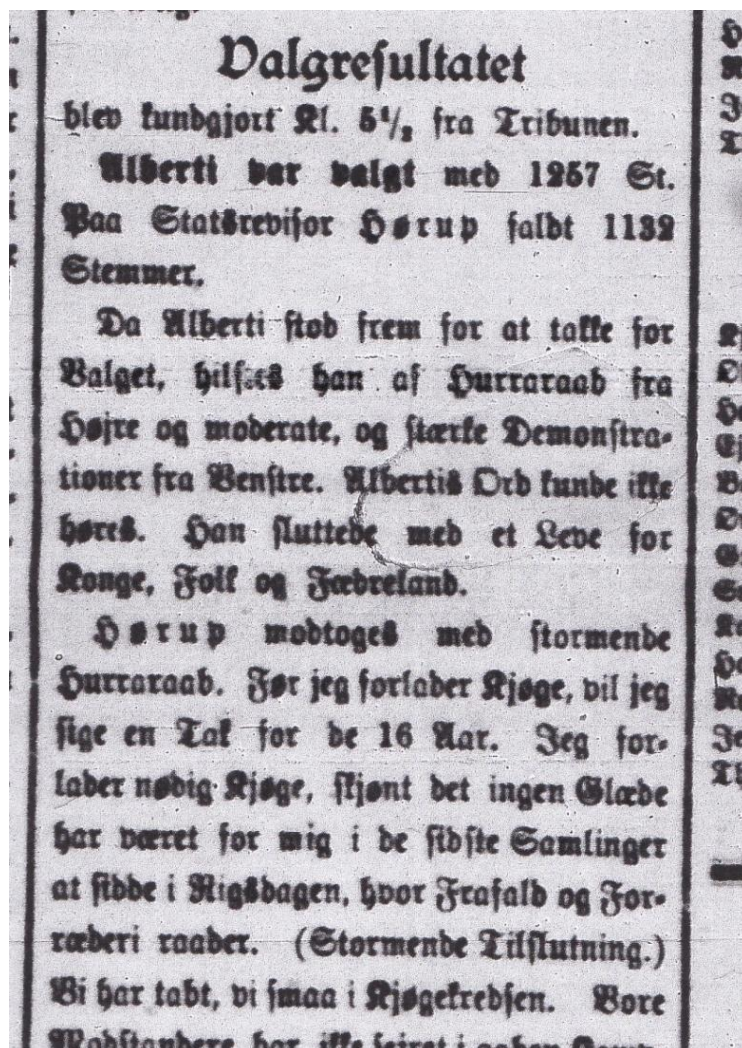


Vi ser nu Alberti tage alle midler i brug i kampen mod Hørup. Han udgiver en valgavis og i en stor artikel i Kjøge Avis "Hørup og Småkårsfolk" advarer han mod "socialisten" Hørups samfunds-ødelæggende socialisme og direkte advarer mod hans program, der bl.a. ville give flere penge til modtagere af fattighjælp, gratis lægehjælp til fattigfolk og husmænds og indsidderes fritagelse for kommunalt pligtarbejde.

Han gør endvidere et mislykket forsøg på at lokke redaktør Svarre og Østsjællands Folkeblad over på sin side.

Alberti går videre og får udgivet en lille valgbog, der skulle skildre, hvorledes samfundet ville blive helt forfærdeligt socialistisk med nedlæggelse af kirken, statsovertagelse af alle banker og hele erhvervslivet etc. i løbet af 10 år, hvis Hørups program i samarbejde med socialdemokraterne blev gennemført.

Fiktivt skildres i en del breve i 1902 mellem en ung håndværkersvend i København, der skriver til sin far, en husmand i Ejby og fortæller om de forfærdelige socialistiske forhold i København, som Hørups politiske program har medført.



Valgdagen den 20. april 1892 blev en dramatisk affære. 2500 vælgere fra Køgekredsen samledes på torvet i Køge for at stemme. I første omgang forsøgte kåring ved håndsoprækning, som gav et stort flertal for Hørup, men Alberti forlangte skriftlig afstemning. Resultatet af denne gik Hørup imod, og der blev flertal for Alberti, der vandt med 1257 mod Hørups 1132 stemmer.

Stemmetallene viste, at det var stemmerne fra Køge by, der gjorde udslaget, medens stemmerne fra landsognene gik lige op. I Havdrup-Solrød kommune var stemmerne 75 for Hørup og 79 for Alberti, så selv i hans politiske "base" i Havdrup slog småfolkenes stemmer ikke til.

Hans egen avis Østsjællandss Folkeblad siger, at Hørup hilstes med et "stormende hurra", da han erkender nederlaget og holder sin afskedstale. Han lægger ikke skjul på sin skuffelse og udtaler ordene "vi har tabt, vi små i Køge-kredsen" og han lover at tilbageerobre Køgekredsen ved næste valg.

Udtalelsen om "de smås" nederlag huskede min dengang 10-årige Morfar, da han mange år senere fortæller, hvorledes hans far og andre småfolk i Reerslev kom slukørede hjem fra valg-handlingen på Køge torv og citerede Hørups udtalelse.

Redaktøren af Politiken, Henrik Cavling skriver i sine erindringer, at Hørup samme aften sulten og lidt rød i hovedet kom op på redaktionen i København og gav udtryk for sin skuffelse over nederlaget og udtalte om sejrherren Alberti:

"Alberti har haft sin tid og den er snart forbi - han stjæler af chatollet".

Det blakkede ry hang allerede ved Alberti på dette tidlige tidspunkt i hans politiske karriere.

Nu er det så Alberti, der repræsenterer Køgekredsen på tinge, og han udfolder stor virksomhed for at passe sin kreds og give den fordele og privilegier - på samme måde som andre rigsdagsmænd også gjorde det på den tid, hvor der var valg i enkeltmandskredse.

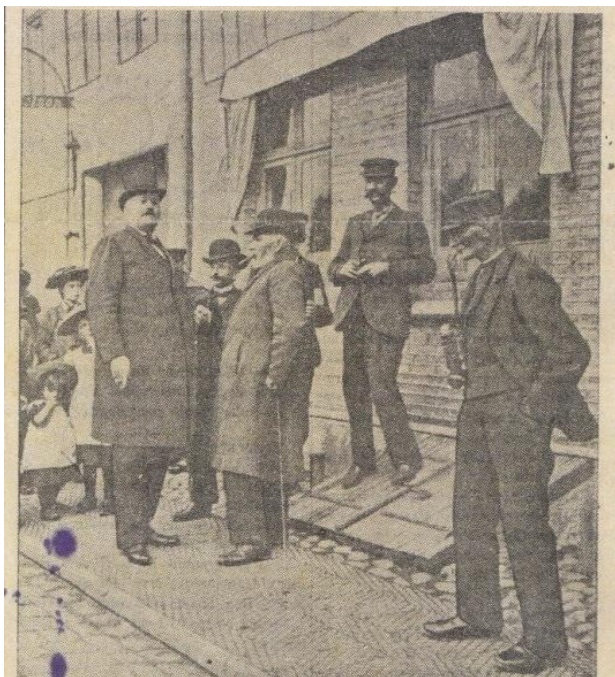
Vi læser i Sognebogen, at der stadig var stor politisk aktivitet i Havdrup og at "der på Hørups og Albertis tid afholdtes store politiske møder" på pladsen ved stationen.

Vi læser også i et jubilæumsskrift, at han deltog i indvielsen af forsamlingshuset i Jersie i 1898 og vi ser i avisen, at han kom i et vældigt verbalt slagsmål med redaktør Oskar Johansen ved et vælgermøde i Jersie Forsamlingshus.

På pressefotoet her ses Alberti i aktion som folkelig og jovial politiker blandt vælgere ved et møde på torvet i Køge på en valgdag.

Hørup er mismodig og skuffet over det politiske liv på Christiansborg, og han tager i Politiken kraftigt afstand fra de venstrefolk, der nu søger forlig og samarbejde med Estrup.

I 1894 har han helt mistet lysten til rigsdagsarbejde og beslutter at stoppe. Han vender sig til sine vælgere på sin oprindelige base i Havdrup og lader indkalde til et møde den 11. maj 1894 for sine tilhængere her. Det varsles, at redaktør Hørup på dette møde vil komme med en "udtalelse om den politiske stilling". Der er ikke fundet avisreferater fra mødet, men det er klart, at Hørup først vil fortælle sine venner i Havdrup, at han agtede at forlade det politiske og ikke ville genopstille ved kommende valg. Der afholdes derefter et stort officielt møde i Køge den 16. maj, og først her fortæller han så offentligheden, at han indstiller sin politiske virksomhed.



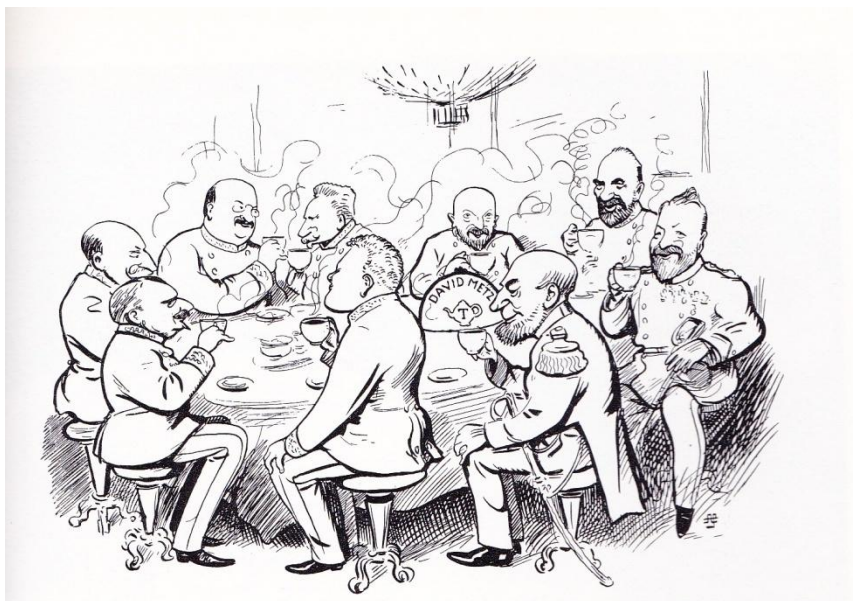
Det Moderate Venstres forlig med Højre i 1894 endte som bekendt med Estrups afgang som regeringschef, men nogle svage Højre-regeringer fortsatte århundredet ud, og alle nødvendige reformer lod vente på sig.

Alberti har nu befæstet sin stilling som repræsentant for Venstre på Sjælland, og han bruger faderens gode navn til at tiltrække sig formandskabet i "Den Sjællandske Bondestands Sparekasse" og i "Smørekseksportforeningen", der stod for mejeriernes eksport af smør til det engelske marked. Disse foreninger gav ham hen ad vejen mulighed for de store bedragerier, som til sidst fældede ham.

I foråret 1901 var det slut med Højre-styret, og efter et dundrende valgnederlag til Højre måtte selv den gamle konge Christian den Niende endeligt acceptere, at den eneste farbare vej var en Venstre-regering baseret på Folketingets flertal. Denne regering fik en sammensætning af alle Venstre-grupper og man fandt også veteranen Hørup frem og gjorde ham til trafikminister.

Albertis stilling var således, at man ikke kunne komme uden om ham, og som jurist var han selvskreven til jobbet som justitsminister.

Det undrede mange, at Hørup kom med i regeringen, da han jo i flere år havde været uden for det politiske liv. Men regeringens sammensætning var et puslespil, hvor alle Venstre-fraktioner skulle repræsenteres. Hørup kom så med, fordi man manglede kvalificerede folk fra det københavnske radikale Venstre. Da man spurgte, om han ville sidde i regering med Alberti, svarede han: "han bider vel ikke"!



Karikaturtegnerne havde naturligvis travlt med at tegne den nye regering, der jo bestod af langt mere simple folk, end de godsejere og embedsmænd, der i årtier havde udgjort landets regering. Vi ser her de to gamle rivaler og modstandere fra Køge-kredsen skåle i teen sammen med den øvrige regering i den tids ministeruniformer.

Hørups helbred var vaklende og han døde allerede efter få måneder som trafikminister. Men hans tilhængere på Havdrup-egnen må vel alligevel have glædet sig over hans ministerudnævnelse.

Alberti blev en flittig justitsminister i denne og den følgende Venstre-regering. Han var også et brutalt magtmenneske, der trumfede sin vilje igennem og uden blusel tilgodeså sin valgkreds med bevillinger og særbehandling. Havdrup Borger- og håndværkerforening fik brug for ham, da det blev besluttet, at der skulle etableres holdepladser for jernbanen i Lille-Skensved og i Gadstrup. Havdrup følte dette som en trussel for byens oplandshandel, og sendte en delegation til den høje justitsminister for at få etableret et apotek i byen. Det lykkedes, og i tilgift fik byen også en lotteribevilling.



Som bekendt endte Albertis politiske liv med en katastrofe i 1908. Han havde også i ministertiden fusket bravt med banklån og betroede midler i Sparekassen og Smøreksporforeringen, og havde desuden haft store tab i sydafrikanske guldmineaktier. Han blev i 1908 tvunget til at gå ud af regeringen, men

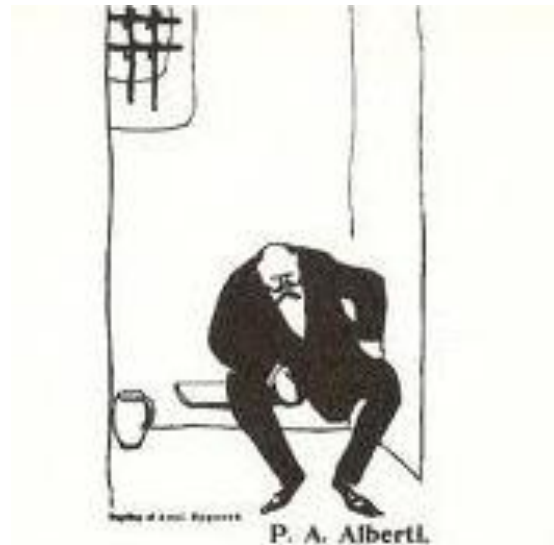
man pyntede lidt på sagen ved at udnævne ham til Gehejmekonferensråd. Til sidst havde han dog ingen anden udvej end at melde sig selv for omfattende bedragerier til 15 mill. kroner.

Hans bedragerier trak dybe spor rundt om på Sjælland, hvor mange småsparere i Sparekassen tabte deres penge. På Solrødeggen mærkede Solrød Mejeri også bedrageriet, og andelshaverne tabte mange penge. Vi ser et stort beløb bogført som "tabt på Albertis bedragerier" i mejeriets regnskaber for året 1908.

De to på deres tid kendte politikere fik et lidt forskelligt eftermæle:



*J. F. Willumsens mindesmærke for
Viggo Hørup i Kongens Have i København*



*Karikatur af P. A. Alberti som
tugthusfange i Horsens Tugthus.
Benådet i 1917 og død i 1932*

Kildehenvisninger:

Havdrup- Solrød sognebog[1949]
Torben Krogh: Viggo Hørup [1984]
Knud Thestrup: Alberti [1979]
Østsjællands Folkeblad 1892- 1908
Kjøge Avis 1892
Albertis valgavis for Køgekredsen 1892 med valgheftet "Hørups Valgkreds 1902"
Protokol for Havdrup Borger- og Håndværkerforening - protokol 1906- 1920
Jubilæumsskrift for Jersie Forsamlingshus [1998]
Henrik Cavlings: Journalistliv [1930]
Solrød mejeri - regnskab 1908
Billeder og infos fra Køge Byhistoriske Arkiv
Infos fra Solrød Lokalhistoriske arkiv